

In dit nummer:

Mijn studententijd:
drs. A. Wagenaar
Pagina 3

Een nieuwe master
Pagina 4 en 5

Prof. Peels op studieverlof
in Cambridge
Pagina 6

VAN DE RECTOR

Vertrouwen en werken

Ook aan de TUA zijn de colleges en vergaderingen stil komen te liggen. De universiteit is heel beperkt open voor wie boeken nodig heeft, maar verder gebeurt er in het gebouw niets. Ondertussen gebeurt er wel het nodige, omdat we met elkaar druk bezig zijn colleges, tentamens en noodzakelijke besprekingen digitaal te regelen en oplossingen te zoeken die voor de studenten het beste zijn.

Zo werken we ook verder aan onze nieuwe eenjarige master. Onze eigen studenten hadden daar al langer om gevraagd, maar ook

van buitenaf kwam de vraag naar ons toe of we niet iets te bieden hadden voor mensen die na de bachelor niet de driejarige master willen of kunnen doen. Die vraag kwam uit het buitenland, maar ook uit ons eigen land. Er is behoefte aan goede, gereformeerde theologie, en die kan de TUA met deze nieuwe master nog meer en beter aanbieden.

Ik wil daarbij ook zeggen dat ik dankbaar ben voor de medewerking van collega-faculteiten aan andere universiteiten die door geen bezwaar te hebben meehielpen

dit ideaal werkelijkheid te maken. En ik ben blij met onze mensen die in heel korte tijd heel veel tijd en energie in dit project hebben gestoken. Ik noem daarbij graag de namen van onze kwaliteitsmedewerker voor onderzoek en onderwijs, Willemieke Reijnoudt, en professor Arnold Huijgen, die de decaan is van deze master.

Het is mooi aan de TUA te werken want we hebben studenten die meer willen leren, docenten die daartoe extra uren willen maken en ondersteunend personeel dat ervoor zorgt dat alles rondom zo'n nieuw programma ook vlotjes verloopt. Ook al gebeurt er in het gebouw in deze weken haast niets, de TUA is toch volop aan het werk in het vertrouwen dat de HERE de dingen leidt. Wij beseffen namelijk heel goed dat ook de nieuwe master er alleen *Deo volente* komt.

Prof. dr. H.J. Selderhuis, rector

Benieuwd hoe de nieuw ontworpen master eruit gaat zien? Op pagina 4 en 5 leest u er meer over!

'U al mijn liefde waardig schatten' | (Johannes 12: 3)

Maria dan nam een pond zuivere narduszalf van zeer grote waarde, zalfde de voeten van Jezus en droogde Zijn voeten met haar haren af; en het huis werd vervuld met de geur van de zalf. (Johannes 12: 3)

Het blijft altijd een fascinerende passage in het evangelie: Maria die in het bijzijn van onder anderen Judas een complete fles narduszalf over Jezus uitgiet. Tot de laatste druppel. Een gebeuren van volkomen toewijding, van niet tegen te houden liefde voor de Here Jezus. Wat is dat toch? Wat bezielt Maria?

Bij het lezen van deze passage zou je bijna het gevoel bekruipen dat Maria niet meer weet waar ze mee bezig is. Waakzaamheid en nuchterheid lijken passé. Maar dat is niet het ge-

val. Er is geen sprake van een naïeve verliefdheidsbui of een vluchtige roze wolk waar Maria op zit. Niets is minder waar. In hetzelfde dorpje Bethanië, waar ze met elkaar de maaltijd gebruiken, was Maria's broer Lazarus gestorven. Johannes, de auteur van het evangelie, maakt melding van Maria vóór Lazarus' sterven (Joh. 11:2): zó moest ze bekend staan, als 'de vrouw die Jezus zalfde'.

Het valt op dat Maria haar broer Lazarus niet zalfte. Ook toen haar broer op sterven lag, verwachtte ze het helemaal van haar Heer en Heiland. Dat blijkt wel als ze huilt aan Zijn voeten ligt en Hem zegt dat Hij net te laat is om de inmiddels gestorven Lazarus te helen. Zou ze overwogen hebben de zalf voor haar eigen broer Lazarus te gebruiken, om hem

zo de laatste eer te bewijzen? Eerder had ze gezien dat de zalf Jezus moest toekomen. Wat zit daar achter?

Haar liefde voor Jezus had alles te maken met geloof. Zij heeft al de lijdensaankondigingen van Jezus geloofd. Zij wist dat haar dierbare Jezus zou moeten lijden en begraven zou worden en dat Hij zou opstaan. Petrus bijvoorbeeld dacht daar heel anders over! Dat ga ik Jezus niet laten overkomen! zo dacht hij. Maar Maria geloofde het wél. Dáárom moet er met eer over deze vrouw gesproken worden (vergelijk Mark. 14).

Maria wist dus dat Jezus niet lang meer met hen zou zijn. Wilde ze Jezus haar liefde en eer tonen, dan moest ze het nu doen, nu zij Hem nog bij zich had. Wachten

kon niet meer. Vers 12 is taalkundig lastig, maar goed vertaald blijkt er iets te staan wat deze gedachte helemaal omvat: 'Laat haar begaan! Had zij het dan soms moeten bewaren tot de dag van mijn begrafenis?' Tegenover de marmerkoude reactie van Judas omarmt Jezus de warme en vastberaden liefde die Maria aan Hem wil betonen. Geen naïviteit dus, geen gedachteloos liefdesexperiment. Nee, Maria's hart was meer en meer volgegogen met de liefde van haar Heiland, waarop haar royale wederliefde het enige mogelijke antwoord was. De liefde gelooft alle dingen.

Paspoort

Naam:	Harmen van der Werf
Geboortedatum:	22 juni 1996
Burgerlijke staat:	ongetrouwd
Woonplaats:	Apeldoorn
Kerkelijke thuisgemeente:	PKN IJsselmuiden
Studiefase:	Master

Colofon

TUA Connect is het relatieblad van de Theologische Universiteit Apeldoorn. Het blad wordt kosteloos toegezonden aan alle leden van de Christelijke Gereformeerde Kerken, overige relaties en geïnteresseerden.

Verschijsning
3 keer per jaar, oplage: 27.650 ex.

Redactie
Hans Bulten
Prof. dr. M.J. Kater
Jannemarie Vierbergen-Hakvoort
Johannes Visscher
Anja de With-Hoekman
Wilma van der Zande-de Roo

Redactieadres
Theologische Universiteit Apeldoorn,
redactie TUA Connect
Wilhelminapark 4
7316 BT Apeldoorn
Tel. 055-5775700
e-mail: connect@tua.nl

Adreswijzigingen
Leden van de CGK: Landelijk
Dienstenbureau, Postbus 334,
3900 AH Veenendaal
e-mail: adressenbeheer@cgk.nl
Overige: aan het redactieadres

**Vormgeving, drukwerk
en distributie**
Drukkerij Holland, Alphen a/d Rijn

Giften
IBAN NL64INGB0005463945
t.n.v. TUA te Apeldoorn
RSIN-nummer: 820205941. Giften
aan de TUA zijn fiscaal aftrekbaar.

ISSN: 1877-0770

Agenda

12 juni 2020

Startsymposium Research Center Puritanism and Piety, thema: 'Wilhelmus à Brakel van 1700 tot 2020, van Nederland tot Azië' (zie ook pagina 7).

18-22 juni 2020

Admissie-examens voor hen die predikant willen worden in de CGK. Aanmelden kan tot 25 april bij de secretaris van het curatorium, drs. G. van Roekel.

24-28 augustus 2020

Promovendiweek, bestemd voor degenen die promotie-begeleiding krijgen vanuit de TUA.

27-28 augustus 2020

Conferentie 'Education Formation and The Church II - Brokenness and grace in human formation' (Engelstalig).

Bijeenkomsten gaan alleen door als de maatregelen i.v.m. de verspreiding van het coronavirus op die datum zijn opgeheven.

Meer informatie over deze en andere bijeenkomsten in de agenda op www.tua.nl.

'Geleerdheid verbinden met de praktijk'

Als 18-jarige jongeman deed Albert Wagenaar in 1973 admittie-examen. Hij verscheen voor een voor zijn gevoel indrukwekkend college van hoogleraren en curatoren, en voelde zich maar klein. Toch was hij ervan overtuigd dat er maar één weg voor hem openlag: het predikantschap. En hij werd toegelaten. Inmiddels nadert zijn emeritaat.

Het studeren vond plaats vanuit een zolderkamer met bijna-zicht op de TUA. Een kamer waar de kraan altijd lekte en bij zware buien diverse pannetjes nodig waren om de lekkage op te vangen. Albert werd lid van studentenvereniging PFSAR, een heel eigen wereld met eigen regels, herinnert hij zich. 'Toen een nieuw verenigingslid op een PFSAR-avond eens zonder stropdas de aula binnenkwam, werd dat meteen rechtgezet met de legendarische woorden: "Meneer de preses, hier is iemand 'naakt' de zaal ingekomen. Doe er wat aan!" Het werd meteen geregeld. Iemand kwam binnen met minstens tien stropdassen, waardoor de "naaktheid" snel tot het verleden behoorde.'

Maar de studentenvereniging was niet de reden waarvoor Albert naar Apeldoorn kwam; dat was zijn studie. Terugkijkend op al het geleerde vertelt ds. Wagenaar: 'Nog heel regelmatig raadpleeg ik commentaren, meditaties en artikelen van de professoren Versteeg en Oosterhoff. Ook heb ik nog steeds veel aan de vaak praktische opmerkingen van de hoogleraren, vooral prof. Van 't Spijker was daar sterk in: geleerdheid verbinden met de praktijk.'

En dan volgt een verzameling herinneringen die bijna als bloemlezing te typeren valt: 'Ik moet nog regelmatig denken aan de uitspraak van prof. Van Genderen: "Broeders, de gereformeerde bril is de beste bril." De colleges van deze hoogleraar muntten uit in zorgvuldigheid en geleerdheid. Het leek alsof hij een wandelende encyclopedie was. Zijn uiteenzetting van de Gereformeerde Dogmatiek gaf een degelijke basis.

Van prof. Velema herinner ik me zijn betoog over de alverzoening en daarin zijn polemiek tegen prof. Kuitert. Hij zei: "Wat zou het gemakkelijk zijn als dit waar was, dat iedereen er wel zou komen. Je zou het misschien wel willen, maar het is geheel tegen Gods Woord." Van zijn colleges ethiek en homiletiek heb ik genoten! Zijn gepassioneerde verwerping van moderne ethische en vrijzinnige standpunten maakte indruk. Dan kwam hij helemaal los.

Mijn lievelingsvak was kerkgeschiedenis. Mooi om van prof. Van 't Spijker zoveel mee te krijgen over de Reformatie en de Afscheiding! Steeds kreeg je het gevoel: hedendaagse vraagstukken

zijn niet nieuw. De geschiedenis is daarom de beste leermeester voor de toekomst. Hij diepte episodes van de kerkgeschiedenis zó uit, dat je je er bij tijd en wijle deelgenoot van voelde. Een uitspraak van hem: "In de kerk gaat het vaak niet om leverschillen, maar karaktersverschillen."

Een andere opmerking: "Als je bij een boer komt, ga de stal in, pak een koe vast en prijs zijn vee. Zo kom je goed binnen." En: "Wil je goed en veilig vooruitkomen, kijk dan zeker in de achteruitkijkspiegel van de geschiedenis." Hij gaf zoveel praktische pastorale tips dat zelfs het saaie kerkrecht spannend ging worden.

De colleges van prof. Oosterhoff over Jeremia zorgden voor boeiende uren in de collegebank. De prachtige en gedreven stijl van deze profeet wist hij zó over te brengen dat je er helemaal in mee ging. Je voelde de worsteling van Jeremia met God en de worsteling om het zondige volk. Oosterhoff was een gepassioneerde oudtestamenticus. Ik zie nog zo zijn van inspanning blozende gezicht voor me als hij op dreef was. Dan viel er een stilte en luisterden wij ademloos.

Ds. Wagenaar in de periode vlak na zijn studententijd.

Met de altijd vriendelijke prof. Versteeg was het goed toeven in de wereld van de eerste Johannesbrief. Minutieus werd elk woord uitgelegd en allerlei exegeten die hun commentaar gegeven hadden, zoals R. Bultman, R.W. Stolt en R. Schnakkenbrug, kwamen voorbij, waarbij hij vaak tot verrassende doorkijkjes in de tekst kwam. Ook in zijn (mondeling afgenomen) tentamenvragen was hij minutieus: "Weet u ook nog wat er staat in de kleine letters op pagina zoveel?" Als je het wist, glunderden zijn ogen. Een opmerking van prof. Versteeg waar ik nog wel eens aan moet denken: "Vervulling met de Geest is niet dat wij zoveel mogelijk van de Geest krijgen, maar de Geest zoveel mogelijk van ons."

Bij het begeleiden van een aantal stagiairs heb ik gemerkt dat de TUA de studenten tegenwoordig veel meer praktische vorming meegeeft dan vroeger. In die tijd werd te veel van het motto uitgegaan: "Je leert het wel in de praktijk". Er wordt nu duidelijk breder onderwijs gegeven in allerlei problematieken die er vandaag de dag spelen. Zo nu en dan woon ik als secundus curator een examen bij en zie ik het resultaat van mooi en gedegen onderwijs. Ik ben blij dat de TUA onder Gods zegen een voorname plaats inneemt ten dienste van de kerken.'

Paspoort

Naam:	Albert Wagenaar
Geboren:	9 april 1955 te Eastermar (Friesland)
Burgerlijke staat:	getrouwd met Coby de Vries
Kinderen:	2 zoons, 3 kleinkinderen
Studieperiode aan de TUA:	1973-1978
Standplaatsen:	Heerenveen (1978-1981, pastoraal werk), predikant te Mussel (1982-1992), Aalten (1992-2010) en Almelo (2010-heden)

Een nieuwe master aan de TUA: 'Herbronning Gereformeerde Theologie'

Sinds in 2002 de zesjarige studie theologie werd opgedeeld in een bachelor van drie jaar en een aansluitende master van eveneens drie jaar, kregen we steeds vaker de vraag naar een compactere master. Als alles naar wens verloopt, bieden we vanaf september 2020 zo'n kortere master aan, naast de bestaande driejarige master. Er is gekozen voor een master van één jaar (60 EC (studiepunten)), die in deeltijd gestudeerd kan worden in bijvoorbeeld twee of vier jaar. Aan deze master wordt leiding gegeven door professor Huijgen. We vroegen hem om uitleg: waarom precies deze master? Wat is er nou zo bijzonder aan? En hoe start je eigenlijk een nieuwe master?

Toen we aan de nieuwe 60 EC-master begonnen te werken, wist ik een heleboel niet. Ik wist niet hoe gigantisch veel werk het zou kosten voordat deze master gereed zou zijn. Maar ik wist ook niet dat er zoveel enthousiasme los zou komen onder de collega's en studenten. En al had ik goede hoop dat we een mooi programma zouden kunnen maken: wat er nu ligt, is beter dan ik had durven hopen.

Wat er gebeurd is, kun je vergelijken met wat er gebeurt als je kleiner gaat wonen, op een derde van het woonoppervlak dat je eerder had. Je kunt niet alle meubels meenemen. Of vergelijk het met iemand die ontdekt dat een deadline niet over een paar weken is, zoals gedacht, maar al morgen. Dat geeft een ongekende focus, en soms: ongedachte creativiteit. De TUA heeft al jarenlang een master van 180 EC, en nu gingen we er een bouwen van 60 EC. Dat kun je niet doen door de kaasschaaf te hanteren, of door een paar vakken tussen haakjes te zetten. We moesten helemaal terug naar 'de tekentafel'. Wat is gereformeerde theologie, waarom is die relevant, welke studenten gaat deze master trekken en waar hebben toekomstige werkgevers behoefte aan? Het was niet minder dan een avontuur waaraan we begonnen met onze werkgroep (beleidsmedewerker Willemieke Reijnoudt, hoogleraar Bram de Muynck, onderwijsconsultant Marten Beeftink en ondergetekende).

Inmiddels hebben we een werkveld-onderzoek achter de rug, een traject bij de Commissie Doelmatigheid Hoger Onderwijs, en groen licht van het ministerie om de opleiding te gaan ontwikkelen. Daarna hebben we met vereende krachten (hoogleraren en de werkgroep) in korte

tijd de master gebouwd. Die ligt nu voor een definitieve beoordeling bij de accreditatie-organisatie. We zijn trots op het resultaat en dankbaar dat we nu aan de accreditatie toe zijn!

Wat maakt deze nieuwe master nu zo bijzonder? Waarom zijn docenten enthousiast en melden de eerste studenten zich nu al aan? Ik noem drie dingen.

Ten eerste: deze master biedt het beste van de TUA in één compact programma. Toen we teruggingen naar de tekentafel, hebben we bedacht wat de sterke kanten zijn van de TUA, en vervolgens hebben we daaraan een actuele spits gegeven. We

staan bekend om de grondige Bijbelvakken en exegese, en we hebben dat toegespitst op de actuele vraag hoe je de Bijbel leest tegen de achtergrond van 21e-eeuwse uitdagingen. Daarnaast staan we bekend

om onze expertise in de kerk-geschiedenis.

Die spitsen we toe op de hedendaagse vraag naar vrijheid en tolerantie. En we zoeken voortdurend naar christelijke wijsheid in het praktische handelen. Dat spitsen we toe op praktijken waarin leiding gegeven moet worden, omdat we de toekomstige leiders van christelijk Nederland opleiden.

Ten tweede: bij het ontwikkelen van deze master hebben we geluisterd naar de

'In onze tijd is theologie meer nodig dan ooit'

wensen van studenten en toekomstige werkgevers. Zo wordt de master aantrekkelijk voor zowel studenten uit onze eigen bachelor als voor studenten die vanuit een beroepspraktijk hun eigen vragen inbrengen. Dat geldt natuurlijk ook internationale studenten. Omdat de master zo compact is, staat vanaf het eerste begin de eigen leervraag van de student centraal. Bij de keuzemodules (je kiest er twee van de drie) en uiteraard ook bij het schrijven van de scriptie (thesis) wordt die lijn voortgezet. Zo haalt de student het maximale uit deze studie voor de eigen ontwikkeling. Met het oog op de studeerbaarheid is de master modulair opgebouwd, in blokken van 15 EC (1 EC = 28 studie-uren). Daardoor kun je 'm in twee jaar deeltijd studeren, maar als je versnelt, ook in één jaar. Of in vier jaar, als dat zo uitkomt. Er is één vaste collegedag, de woensdag, zodat docenten en studenten qua rooster weten waar ze aan toe zijn.

'Theologie draait niet om ons, maar om de levende God.'

Het derde is het belangrijkste. Theologie draait niet om ons, maar om de levende God. Dat besef en de eerbied die daarbij past, stempelt de TUA al ruim 125 jaar. Theologie studeren doe je niet als iets aardigs erbij, maar het raakt je hele leven, omdat het over God gaat. Vandaar dat de Engelse titel van de master dan ook luidt: 'Living Reformed Theology', wat aanduidt dat gereformeerde theologie levend is, en tegelijk onder woorden brengt dat gereformeerde theologie er om vraagt, geleefd te worden. In onze tijd is theologie meer nodig dan ooit. Nu robots steeds meer werk gaan overnemen, is het de vraag wat de mens tot mens maakt. Gelukkig is dat niet ons brein of onze emotie, maar ligt onze eigenheid daarin, dat we naar Gods beeld geschapen zijn. Die theologie is nodig, niet alleen in de kerk, maar ook in het onderwijs, in de zorg en wie weet in welke praktijken nog meer.

*Prof. dr. A. Huijgen,
decaan van de master
'Herbronning Gereformeerde Theologie'*

Interdisciplinair, wat houdt dat in?

Vanouds is het theologisch onderwijs aan de Theologische Universiteit Apeldoorn disciplinair opgezet. Dat wil zeggen: je volgt een vak Oude Testament, een vak Nieuwe Testament, een vak dogmatiek – en dat staat allemaal naast elkaar. Natuurlijk was er altijd wel enige afstemming, zodat je als docenten van elkaar wist wat je onderwees. Maar in de nieuwe master van 60 EC hebben we het helemaal anders aangepakt.

Omdat de master zo compact is, kun je geen complete leerlijn Oude Testament of kerkgeschiedenis neerzetten. Wat wél kan: de docenten van de verschillende disciplines laten samenwerken zodat er duidelijke speerpunten in de master worden aangebracht. De huidige, driejarige master, leidt op tot allround theoloog; de nieuwe master is meer gefocust op enkele speerpunten.

Eerder was er al wel wat geëxperimenteerd met een interdisciplinaire benadering. Er is overlap tussen het onderwijs in het Nieuwe Testament over Paulus en het onderwijs in de dogmatiek over rechtvaardiging. Het zogenaamde 'nieuwe perspectief' op Paulus' theologie vormt een gezamenlijke uitdaging. Door onderwijs op elkaar af te stemmen en samen te werken, werd meerwaarde bereikt, die door studenten ook hoog werd gewaardeerd. Nu gaat dus vrijwel de hele nieuwe master er zo uitzien.

De afgelopen tijd is er hard gewerkt aan de samenwerking, in werkgroepen met verschillende samenstellingen. Het was even wennen, maar inmiddels is wel duidelijk: het geheel is veel meer dan de som der delen.

Prof. dr. A. Huijgen

De weg naar een erkende master

De weg naar een nieuwe masteropleiding is niet kort te noemen en bestaat uit uitdagende trajecten. Naast het uitwerken van plannen, creatief denken, en het ontwikkelen van modules, is er ook een wettelijk formeel traject. Hoe ziet dit stukje route eruit?

Allereerst hebben we een aanvraag ingediend bij de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap met het verzoek om de nieuwe master te bekostigen. Hiervoor moesten we aantonen dat er op de arbeidsmarkt behoefte is aan deze master en dat er ruimte is in het landelijk aanbod. We hebben werkgevers uit o.a. het onderwijs en de zorg gevraagd of ze in de toekomst werknemers willen laten scholen of in dienst willen nemen die deze master hebben gevolgd. Daarnaast hebben we alle theologie-opleidingen in Nederland bekeken (en van sommige hebben we vertegenwoordigers gesproken) of de nieuwe master zich voldoende onderscheidt van andere masters. Als dat namelijk niet het geval is, zal de minister niet een nieuwe master bekostigen, wat

uiteraard logisch zou zijn. Inmiddels hebben we een positief besluit ontvangen van de minister.

Als tweede zijn we nu midden in het accreditatieproces van de opleiding beland. De accreditatie houdt in dat je de opleiding een kwaliteitskeurmerk heeft dat aangeeft dat het voldoet aan de minimale kwalitatieve maatstaven die door de overheid zijn vastgesteld. Een lijvig informatiedossier is ingediend bij de Nederlands Vlaamse Accreditatie Organisatie (NVAO) en zal worden beoordeeld. We kijken uit naar deze laatste wettelijke stap, want na een positief besluit door de NVAO, wordt de opleiding ingeschreven in het Centraal Register Opleidingen Hoger Onderwijs en kunnen de deuren officieel open gaan voor de eerste studenten!

*Willemieke
Reijnoudt,
beleidsmedewerker
onderwijs en
onderzoek*

Theologie tussen Cambridge en Apeldoorn

Het is heel gezond voor een theoloog om af en toe in retraite te gaan, en zich dan te concentreren op een mooi stukje studie. Even de diepte in, om daarna des te beter in de breedte en de lengte verder te kunnen. Begin dit jaar mocht ik dit voorrecht smaken, mogelijk gemaakt door externe fondsen. Samen met mijn vrouw verbleef ik vanaf begin februari voor een periode van studie en onderzoek in Cambridge (Engeland), niet voor het eerst overigens, en wel met groot genoegen. Het doel was om verder te werken aan een Bijbelcommentaar op het boek Jeremia, dat in een internationale reeks gepubliceerd zal worden door uitgeverij Peeters te Leuven. Mijn deel zal gaan over de bundel volkenprofetieën aan het slot van Jeremia, voor elke exegeet berucht moeilijke hoofdstukken vanwege de vele raadselachtige verwijzingen en vragen over de theologische waarde van deze 'heftige' Bijbelgedeelten.

In Cambridge namen we onze intrek in een klein flatje dat behoort tot Tyndale House, een onderzoeksinstituut dat verbonden is aan de universiteit van Cambridge. Tyndale House is in het bezit van een van de drie best toegeruste bibliotheken voor Bijbelwetenschappen ter wereld. Het is een soort el dorado voor een exegeet. Als ik bezig ben met de uitleg van een Bijbeltekst, kan ik ter plekke uit de bibliotheek vrijwel alle studies en tijdschriftartikelen halen die van belang zijn. Niet alleen theologische boeken, maar ook literatuur over de cultuur, religie en geschiedenis van de wereld van het oude Nabije Oosten – waar de profeet zo vaak

naar verwijst. Het spaart veel tijd om zo bezig te kunnen zijn, en hoe groot is het genoegen om af en toe na intensieve studie, in gesprek met tientallen commentaren en monografieën uit alle mogelijke tijden en richtingen rondom, een stukje te schrijven waarvan je denkt: dit helpt ons als Bijbellezers echt verder. Hier gaan de studenten aan de TUA nog van meegenieten (hoop ik).

In Tyndale House zijn gemiddeld zo'n 40 tot 50 onderzoekers tegelijk werkzaam, afkomstig uit letterlijk alle werelddelen, jongeren en ouderen. Het is de 'policy' van Tyndale House om de onderlinge ontmoeting en uitwisseling te stimuleren, en elkaar als christenwetenschappers zoveel mogelijk te bemoedigen. Elke dag tijdens koffie- en theepauze, elk een half uur, en eenmaal per week 'chapel'. Gezellig is ook eenmaal per maand de gemeenschappelijke maaltijd, waaraan ieder het zijne/hare bijdraagt. Het is boeiend en verrijkend om zo veel mensen te leren kennen, elkaar te helpen, op te scherpen, te steunen met tips, ideeën en artikels. Zo praat je de ene dag met collega's uit Singapore, Australië en Congo, de andere dag met een Amerikaan, een Braziliaan en een Française. Via hun verhalen hoor je over theologie en kerk ver weg, en verheug je je bij soms prachtige getuigenissen over hoe de Geest wegen baant, op voor ons ongekende wijze, dwars door zorgen en moeiten heen, en over alle – ook kerkelijke – grenzen heen.

's Zondags bezochten we de diensten van de Cambridge Presbyterian Church, een

Met ontzag kijkt prof. Peels naar Assurnasirpal II, Assyrisch vorst uit de 9e eeuw.

zusterkerk van de CGK. Een levendige gemeente, met een heel goede, gezond-gereformeerde prediking. Fijn om zelf eens een tijdje onder het Woord te zitten – ook daar leer je veel van. Op enkele verstolen momenten samen met mijn vrouw naar het beroemde Fitzwilliam Museum in Cambridge, of stil worden bij een evensong in King's College. En ondertussen zag ik mijn commentaar groeien. Straks heb ik de studenten in Apeldoorn wel het een en ander te vertellen. Wij voelen ons bevoorrecht, en zijn dankbare mensen. Niet het minst ook op de dag eind februari dat we even terug naar Nederland gingen, om ons eerste kleinkind in de armen te sluiten...

Helaas werden snel daarna onze plannen doorkruist door het coronavirus en moesten we half maart halsoverkop het studieverlof afbreken en terugkeren naar Nederland, mede vanwege de dreigende sluiting van de grenzen. De dag dat we inpakten en vertrokken, werd de bibliotheek van Tyndale House gesloten. Het was er heel stil geworden, de meeste onderzoekers waren uitgevlogen, terug naar hun thuisland. Samen hebben we gebeden, onze levens en die van allen die bedreigd worden in Gods handen gelegd.

*Prof. dr. H.G.L. Peels,
hoogleraar Oude Testament*

De werkplek van prof. Peels in Cambridge.

Het Research Center Puritanism and Piety (ReCePP) wil vroomheid uit het verleden vruchtbaar maken voor nu

Dit jaar wordt in Noord-Amerika de landing van de 'Pilgrim Fathers' herdacht, die de basis voor de Verenigde Staten zouden hebben gelegd. Aan boord waren vrome puriteinen die ontevreden waren over het geestelijk peil van de Engelse staatskerk. Voordat ze naar Amerika gingen, hadden ze een tijdlang hun heil in Nederland gezocht.

Het puritanisme, de internationale verbanden ervan en aanverwante stromingen uit de periode van circa 1600 tot 1800, staan centraal in het onderzoek van het Research Center Puritanism and Piety (ReCePP), dat op 7 januari 2020 in Apeldoorn werd opgericht. De opgedane kennis wil ReCePP vervolgens toegankelijk maken voor kerk en samenleving.

Ontstaan en inbedding

Het onderzoekscentrum vormt een samenwerkingsverband tussen het Hersteld Hervormd Seminarie (HHS), gevestigd aan de Faculteit Religie en Theologie van de Vrije Universiteit Amsterdam, en de Theologische Universiteit Apeldoorn (TUA). Het wordt geleid door dr. J. van de Kamp (HHS). Naast hem is prof. dr. H.J. Selderhuis (TUA) actief in het centrum.

Het ReCePP werkt onder andere samen met het Puritan Research Center (PRC) dat onderdeel uitmaakt van het Puritan Reformed Theological Seminary (PRTS) in Grand Rapids. Daarnaast wordt samengewerkt met Hapdong Theological Seminary in Zuid-Korea, dat een soortgelijk centrum heeft opgericht.

12 juni startsymposium

Het centrum wil met name de uitwisseling van vroomheid tussen verschillende taalgebieden en confessies onderzoeken. Om een eerste aanzet tot dat onderzoek te geven, wordt op vrijdag 12

juni 2020 een startsymposium aan de TUA georganiseerd met als thema 'Wilhelmus à Brakel van 1700 tot 2020, van Nederland tot Azië'.

Het bijzondere aan À Brakels boek (Redelijke Godsdienst, red.) is dat het niet alleen in Nederland heel populair werd, maar ook in het Engelse taalgebied. Het werd onlangs zelfs in het Chinees en Koreaans vertaald en vindt in Azië veel aftrek. Kennelijk spreekt het boek mensen uit heel verschillende tijden en culturen aan. Tijdens het symposium staat de vraag centraal hoe dit verklaard kan worden: uit À Brakels theologie en/of uit marketingstrategieën van uitgever?

Verder onderzoek

Het is de bedoeling dat binnen het ReCePP het onderzoek naar de uitwisseling van vroomheid verder uitgebouwd wordt, waarbij ook aandacht is voor de interactie tussen rooms-katholieken en protestanten. Verder wordt ook aandacht besteed aan de betekenis van vroomheid, bijvoorbeeld

het lezen van stichtelijke boeken, voor minderheden die niet in het openbaar hun erediensten konden houden. De kennis wordt gepubliceerd in wetenschappelijke artikelen, onder andere in het digitale tijdschrift *Studies in Puritanism and Piety*.

De twee onderzoekers binnen het centrum, Van de Kamp en Selderhuis, zijn graag bereid om promovendi op het gebied van puritanisme, nadere reformatie of piëtisme te begeleiden. Verder willen zij in het komende collegejaar, 2020-2021, een keuzevak aan de TUA aanbieden. Van harte welkom!

Op www.tua.nl is onder het kopje 'Onderzoek' meer informatie beschikbaar over het ReCePP.

*Dr. J. van de Kamp,
leider van het ReCePP*

Schilderij uit 1857 over de inscheping van de 'Pilgrims', geschilderd door Robert Walter Weir.

Een onderzoeksinfrastructuur voor een stabiel Europa

In Europa leven bijna 750 miljoen mensen. Een belangrijk deel van hen hangt uiteenlopende religies aan. Hoe kunnen mensen met zo'n heel verschillende achtergrond vreedzaam samenleven? Aan het antwoord op deze vraag hoopt onderzoeksproject RESILIENCE een bijdrage te leveren.

Religieuze diversiteit vormt een steeds grotere uitdaging voor de Europese samenleving. Er is behoefte aan meer wederzijds begrip. Een infrastructuur voor religiestudies bevordert dit begrip door middel van het faciliteren van wetenschappelijk onderzoek, vanuit de overtuiging dat kennis hiertoe het beste middel is.

RESILIENCE heet deze onderzoeksinfrastructuur (in wording) waarbij 12 academische instellingen uit 10 Europese landen samenwerken op het gebied van religiestudies. De letters in de naam RESILIENCE staan voor RELigious Studies Infrastructure: toolS, Expert, conNectiOns and Centers. De TUA neemt deel aan dit project vanuit de overtuiging dat we vanuit de gereformeerde theologie een taak hebben in de samenleving. Die taak pakken we op vanuit onze eigen expertise: de theologische wetenschap.

Als de onderzoeksinfrastructuur eenmaal goed loopt, zal het op allerlei manieren

onze Europese medeburgers, zowel wetenschappers als anderen, van dienst zijn. RESILIENCE opent bijvoorbeeld de toegang tot juiste kennis aan journalisten, om verkeerde berichtgeving te helpen voorkomen. En wat te denken van aanvaringen in de zorg, waar patiënten met verschillende religieuze achtergronden soms verschillend behandeld willen worden. Wel of niet een hand geven? Wel of niet op een gemengde zaal? Heel praktische vragen, maar waar kennis ontbreekt kan het uitlopen op een conflict. Of onjuiste beelden van 'de ander' die zich via schoolboeken in de hoofden van kinderen nestelen. Er is een wereld te winnen!

Dit zijn maar een paar kleine voorbeelden van wat RESILIENCE hoopt te bereiken. Op dit moment is het project nog in de aanvraagfase, die twee jaar duurt. We hopen dat RESILIENCE daarna volop van start kan gaan via een vele jaren durende samenwerking, die vruchtbaar zal zijn voor de Europese samenleving.

Kijk voor meer informatie op www.resilience-ri.eu.

Vanuit de TUA zijn prof. dr. H.J. Selderhuis en mw. K. Boersma de belangrijkste katrekkers van RESILIENCE.

Deelnemers aan de kick-off meeting van RESILIENCE op 6/7 september 2019 in Bologna. Foto: Fabio Nardelli.

Week van de Vroege Kerk nog steeds niet afgelopen

Op donderdagavond 14 november werd in Goes stilgestaan bij de kern van het getuigen in de Vroege Kerk en in de Reformatie (foto: RD).

Van maandag 11 november tot en met vrijdag 15 november werd op de TUA de week van de Vroege Kerk gehouden. Wat maakt die Vroege Kerk nu zo actueel en belangrijk dat we daar een hele week voor hebben uitgetrokken? Ik zou de vraag anders willen stellen: *Wíé* maakt die Vroege Kerk zo belangrijk voor vandaag? Dat is slechts één persoon: Jezus Christus, de Zoon van God, onze Verlosser. Hierom hebben we elke dag in die week bij deze Vroege Kerk stil gestaan. Om iets te laten zien van de getuigen uit de Vroege Kerk, getuigen van Jezus Christus die hun leven voor Hem hebben overgehad.

We deden dat door maandagavond in te gaan op gezongen getuigenissen: de hymnen uit de Vroege Kerk, die deze avond ook in klank werden uitgevoerd door Hanna Rijken met de TUA-cantorij. Dinsdag was er een openbaar college over Augustinus. Op woensdag was er een minisymposium over het boek *Getuigen* uit de vroege Kerk, dat verscheen vanwege het tienjarig jubileum van de Stichting Bijbeluitleg

Vroege Kerk (<https://sbvk.nl/>). Op donderdag waren we in Goes, waarbij we samen met prof. dr. H. van den Belt (hoogleraar systematische theologie aan de VU) hebben stilgestaan bij de kern van het getuigen in de Vroege Kerk en de Reformatie. En tenslotte hebben collega Kater en ik op vrijdagavond de opbrengsten van het onderzoek toegepast op onze huidige tijd door middel van een lezing over 'Levende en sprekende getuigen in de Vroege tijd en nu'. In deze laatste lezing klonk de opdracht van Jezus opnieuw door: *Gij zult Mijn getuigen zijn!*

De week van de Vroege Kerk over getuigen is daarom nog niet afgelopen. Eigenlijk gaat zij altijd door. Christus vraagt ons ook nu om levende en sprekende getuigen van Hem te zijn. Dit najaar hopen we opnieuw op de TUA een Week van de Vroege Kerk te organiseren, met als thema 'De lofprijzing in de Vroege Kerk en nu'.

*Prof. dr. M.A. van Willigen,
bijzonder hoogleraar
Bijbeluitleg Vroege Kerk*

Promotie

Op 21 januari 2020 is C.P. (Pieter) de Boer **gepromoveerd**. Titel van zijn proefschrift was 'Christos Sunthronos. Een onderzoek naar de herkomst en het karakter van verwijzingen naar LXXPs 109 in het Nieuwe Testament'.

Preekconsent

Op 5 februari 2020 werd **preekconsent** verleend aan E.S. (Errit Sjoerd) van der Heide.

Naam:	E.S. (Errit Sjoerd) van der Heide
Geboortedatum:	6 juni 1992
Burgerlijke staat:	getrouwd met Marnel Rozema
Kind:	Melle Elias (2 jaar)
Kerkelijke thuisgemeente:	CGK Apeldoorn-Oost (Andreaskerk)
Hoofdvak:	Praktische Theologie
Verwachte afstudeerdatum:	zomer 2021
Aansprekende uitspraak van een theoloog:	'Een goede evangelische preek moet zo zijn, alsof men een kind een mooie, rode appel voorhoudt of aan een dorstige een glas koel water aanreikt en vraagt: "Hebben?"' [D. Bonhoeffer]

Integratiecolleges over 'Mannelijk en vrouwelijk schiep Hij hen'

De TUA-cantorij tijdens het lunchpauzeconcert rondom het thema 'mannelijk en vrouwelijk schiep hij hen'.

Op 3 en 4 februari kwam de universiteitsgemeenschap van de TUA samen voor de jaarlijkse integratiecolleges, waarbij alle studenten zich gezamenlijk verdiepen in een bepaald thema. Op deze dagen van ontmoeting, verdieping en bezinning stonden we dit jaar stil bij het thema 'Mannelijk en vrouwelijk schiep Hij hen'. Ook mochten we genieten van een lunchpauzeconcert van de TUA-cantorij, waardoor de lunch die de TUA ons aansluitend aanbood nog beter mocht smaken.

De eerste spreker op deze integratiecolleges was prof. dr. M. den Heijer (Universiteit van Amsterdam), die in zijn werk veel te maken krijgt met mensen die genderdysforie hebben. Bij genderdysforie is er een discrepantie tussen de genderidentiteit en het lichamelijke

geslacht. Dit gaat vaak gepaard met diep lijden. De gedachte dat dit 'tussen de oren' zou zitten, is veel te kort door de bocht.

Het is lastig om aan dit onderwerp duidelijk Bijbelse lijnen te verbinden. Een goede doordenking van dit vraagstuk is van groot belang. Uitgaande van de eenheid van lichaam en geest is het zeer de vraag of we wel mogen zeggen dat iemands psychè veranderd moet worden naar zijn lichaam, maar dat er geen ruimte is voor een geslachtsveranderende operatie om het omgekeerde mogelijk te maken. Het is belangrijk om genderdysforie te onderscheiden van 'gender-ideologie', waarbij ervan uitgegaan wordt dat er wezenlijk geen verschil is tussen man en vrouw.

Uit de bijdrage van dr. H. de Waard, docent Hebreeuws en Aramees aan onze universiteit, over Genesis 1-3 bleek dat God de mens schiep naar Zijn beeld. Dit beeld bestaat uit man én vrouw. Ze zijn hierin gelijkwaardig, maar niet gelijk. Zoals ethiekdocent dr. D.J. Steensma opmerkte in zijn lezing, zijn man en vrouw allebei en samen het beeld van God. God wilde dat mensen zouden verlangen naar onderlinge verbondenheid.

Dat komt bij uitstek naar voren in het huwelijk, zagen we op de tweede dag. Twee mensen zoeken daarin naar verbondenheid. Binnen de veilige grenzen van het verbond dat gesloten is onder aanroeping van Gods naam kan dit ten volle beleefd worden. Het christelijke huwelijk kan richting de wereld getuigen van de manier waarop God ons roept tot Zijn dienst.

We leven in een tijd waarin iedereen vooral authentiek moet zijn. Je moet zelf ontdekken wat je identiteit is. Deze druk zorgt bij veel mensen voor keuzestress. Om zichzelf te ontdekken en te kunnen zijn, spiegelen ze zich veelal aan anderen. Christenen mogen weten dat je identiteit niet daarin ligt, maar in Jezus Christus, zo betoogde professor Huijgen in zijn bijdrage.

Overige bijdragen werden geleverd door de docenten Boerke, Van 't Spijker, Van der Knijff en Heystek en door dr. M.G.P. Klinker-De Klerck van de Theologische Universiteit Kampen.

Henkjan Ymker, bachelorstudent

**Benieuwd naar drukwerk
op papier van restafval?
#duurzaam #biobased**

Voor advies op maat

Herrejan Veenema

Magazijnweg 8, Alphen a/d Rijn

t: 0172 - 432 297

e: herrejan@drukkerijholland.nl

Grootformaat offsetdruk,
digital print & afwerking
in eigen huis.

Partner in duurzaam
ondernemen

Studeren 'tussen Sion en Sodom'

Of ik wat wil schrijven over het doen van twee studies, zo luidt de vraag van de redactie. Natuurlijk wil ik dat. Het is bemoedigend om te constateren dat de redactie een opleiding op het Conservatorium van Amsterdam als een volwaardige studie ziet, in tegenstelling tot een jaargenoot die het liever kwalificeert als 'wat knoppen indrukken op die cursus in Sodom'. Ondertussen zijn er al meerdere studenten die spreken over de gang van Sion (u merkt, TUA-studenten hebben over het algemeen hooggestemde opvattingen over hun opleiding) naar Sodom...

Desalniettemin, als je eenmaal begint met schrijven, vraag je je af wat je eigenlijk moet zeggen. De inhoud van beide studies bespreken is misschien wel interessant, maar daar zijn andere informatiekkanalen geschikter voor. De praktische problemen zijn (voor mij) relevant, maar voor u als lezer een weinig slaapverwekkend. Wat dan wel?

Ik denk dat het antwoord ligt in een collegedictaat van 2 oktober 2017.

Als beginnende studenten werden we ingeleid in de wonderlijke wereld van de theologie, met al haar verschillende vakgebieden. Bij het onderdeel 'systematische theologie' ging het onder meer over de kerkelijke leer. 'De kerkelijke leer draagt het karakter van een antwoord op het evangelie, een belijdenis die uit de lofzang voortkomt. De lijn loopt van doxa naar dogma en weer terug naar doxa. Lex orandi, lex credendi.' Goede theologie

'Goede theologie komt voort uit de lofprijzing aan God'

komt dus voort uit de lofprijzing aan God en mondt uiteindelijk ook weer uit in diezelfde lofprijzing! Als deze doxologie ontbreekt, rest slechts dode orthodoxie. Als organist, alias 'knoppendrukker', dacht ik bij deze woorden natuurlijk snel aan muziek, in het bijzonder kerkmuziek. De doxologie vindt haar hoogtepunt in de zondagse eredienst. Dan is het van belang dat er nagedacht wordt over het geheel van de liturgie, over de rol van muziek daarin. En als je zelf verder wilt studeren over muziek, moet je naar het conservatorium!

Nu ben je als orgelstudent natuurlijk niet alleen maar met kerkmuziek bezig, maar vooral met je ontwikkeling als organist. Zelfs de meest geestelijke muziek wordt allereerst puur muzikaal bekeken. Dat is niet direct verkeerd. Er kan echter een gevaar ontstaan. Theologie zonder doxologie leidt tot dode orthodoxie, maar waar doxologie zich loszingt van theologie, bestaat het gevaar van idolatrie. Muziek wordt doel in zichzelf, componisten en hun werken worden subject van doxologie. Dat moet voorkomen worden. De combinatie van een stevige theologische opleiding in Apeldoorn, een

gezond kerkmuzikaal besef en grondige muzikale scholing in Amsterdam helpt daarbij. Het maakt van muziek en theologie de mooiste combinatie die er is! Het leert je muziek te (her)waarderen als scheppingsgave, als middel bij uitstek om met heel de schepping mee te zingen tot eer van God. Wij moeten Gode zingen, in Sion, in Sodom, en overal...

Wibren Jonkers, bachelorstudent theologie aan de TUA en orgelstudent aan het Conservatorium van Amsterdam

Wibren studerend achter de klavieren van het Bätz-orgel van de Grote Kerk in Harderwijk.

Psalmen in de Missio Dei: een bijzonder gastcollege

De colleges missiologie zijn altijd de moeite waard, niet in het minst vanwege de haast onuitputtelijke hoeveelheid anekdotes van onze eminente docent over het missionaire werk en leven in een zeker Afrikaans land.

Onlangs werden we getraakteerd op een bijzonder interessant gastcollege van Eric Sarwar uit Pakistan. Sarwar is een bevoegen voorganger, muzikant, auteur, kerkplanter en oprichter van de Tehillim School of church music and worship in Pakistan. Momenteel werkt hij aan zijn dissertatie aan Fuller Theological Seminary in Pasadena.

In het eerste deel van het college werden we meegenomen naar de fundamenteën en de geschiedenis van de Missio Dei: 'Missie is niet wat wij doen, maar wat God doet. Wij zijn slechts middel, "agency" in goed Pakistaans. Missie wordt vaak geassocieerd met kolonialisme. Hoe krijgen we het onder dat etiket vandaan?' Contextualisatie is cruciaal: 'Not what the speaker says matters most, but what the recipient receives'. Met andere woorden: leer eerst de mensen kennen en begrijpen; leer wie ze zijn en wat ze doen.

In het tweede deel van zijn college werkte Sarwar dit verder uit door ons mee te nemen in het onderwerp van zijn dissertatie: de psalmen in de Missio Dei. Waar het geschreven en gesproken woord in de zending het belangrijkste middel was in de benadering van andere culturen en godsdiensten, zijn de psalmen consequent over het hoofd gezien. Maar juist de psalmen bieden aanknopingspunten in de benadering van met name de islam. Wat velen van ons niet wisten, is dat de Zabur (Psalmen) in de Koran geaccepteerd zijn als Goddelijke openbaring. Daar komt bij dat de Koran geen narratief is, maar volledig poëtisch; niet bedoeld om gelezen maar om gereciteerd te worden. In islamitische culturen worden heilige teksten overgedragen door middel van recitatie, muziek en zang. Zo beziën brengt serieuze contextualisatie in de islamitische wereld als vanzelf bij de psalmen!

De psalmen zijn ook meer spiritueel dan theologisch, wat ze uitermate geschikt maakt als 'point of entry' of, zoals Sarwar het omschrijft, als 'pad naar het huis van de islam'. Meer dan theologisch gecentreerde missie, die ten opzichte van de islam vooral polemisch is van aard, biedt het psalmenboek de mogelijkheid om moslims op een geestelijk niveau op te zoeken, om dan Christus vanuit de psalmen op te zien lichten.

Als een soort omgekeerde missie leerde Sarwar ons een aantal regels uit Psalm 51 in het Punjabi zingen, zo van Fazal naar oey rabb (en wat er verder volgt). Het klonk... enigszins, maar het was een prachtige ervaring om samen te zingen vanuit het Woord zelf, op een heel andere manier dan we gewend zijn.

Kortom: een bijzonder waardevol intercultureel college Missiologie met verrassende inzichten.

Jan Willem
van Panhuis,
eerstejaarsstudent

Eric Sarwar (gebukt op de voorgrond, samen met drs. J. van 't Spijker en staand de studenten van het A-jaar) gaf twee gastcolleges Evangelistiek en Missiologie: 'Practices of Missions in the Twenty-First Century' en 'Psalms, Islam, and Salam: The Book of Psalms as Public Witness in Islamic Context'.

Nieuwe TUA-vrienden

In het decembernummer van dit blad vroegen we u om u aan te melden als TUA-vriend. Bijna vijftig mensen gaven gehoor aan deze oproep. Samen geven zij ruim **€ 1.400,-** per jaar aan de TUA. Daarnaast kwam er een stroom aan losse giften binnen, totaal **€ 23.663,94**. Heel hartelijk dank hiervoor! Met uw steun helpt u het onderwijs en onderzoek in de gereformeerde theologie mogelijk te maken.

Wilt u ook TUA-vriend worden? Ga dan op www.tua.nl naar 'Over de TUA' en klik op TUA-vriendenkring.

De kosten gaan voor de baten uit: nog rode cijfers voor de TUA

De kosten gaan voor de baten uit: een bekend gezegde dat verwijst naar een kwestie waar we ook op de TUA tegenaan lopen.

De universiteit bevindt zich momenteel in een fase waarin veel kosten worden gemaakt, terwijl er nog niet voldoende inkomsten tegenover staan.

De uitwerking van het instellingsplan 'Theologie met toekomst' is bijvoorbeeld voortvarend opgepakt, u hebt hierover kunnen lezen in het nummer van april 2019.

Er is een aanvraag voor een deeltijdmaster van 60 studiepunten opgesteld en goedgekeurd door de minister van Onderwijs. In de rubriek 'Onder de loep' hebt u hierover kunnen lezen. Voordat (hopelijk) in september aanstaande de eerste studenten in deze master kunnen beginnen, hebben we al zo'n € 65.000,-

uitgegeven aan externe ondersteuning. Daarnaast zijn intern verschillende mensen er in totaal al rond de 125 mensdagen mee bezig geweest. Pas na verloop van tijd, als er voldoende studenten komen, zal deze opleiding zichzelf financieel kunnen bedruipen.

Verder zijn er nieuwe initiatieven gestart voor het begeleiden van meer promovendi: het Graduate Program dat we samen met Driestar educatief (Gouda) doen en de samenwerking met de Greenwich School of Theology (Londen). Op termijn levert dit extra inkomsten op, maar het kost de hoogleraren nu wel meer tijd voor de begeleiding, terwijl er nog geen inkomsten tegenover

staan. Verder zijn we bezig met een idee om met de Christelijke Hogeschool Ede een masterclass te starten op het snijvlak van pedagogiek en theologie.

Al met al prachtige taken, en we ontvangen deze mogelijkheden dankbaar. Maar om de werkdruk niet onaanvaardbaar hoog op te laten lopen, moeten we daarvoor wel extra docenten aanstellen. En dat kost geld.

De afgelopen jaren hebben we, mede dankzij enkele grote giften en legaten, wel wat financiële reserve opgebouwd waar we nu enigszins op kunnen interen. Maar bijdragen van derden zijn hard nodig. Zo zijn we bezig met het oprichten van een TUA Business Club en worden er contacten gelegd in het buitenland voor financiële steun.

Uit de meerjarenbegroting blijkt dat we naar verwachting in 2024 weer een positief resultaat kunnen behalen. Tot die tijd schrijven we rode cijfers en moeten we deze jaren zien te overbruggen.

Bij dit magazine ontvangt u een acceptgirokaart die u kunt gebruiken om ons hierbij te helpen. Of maak uw gift rechtstreeks over naar NL40 INGB 0000 0090 00 t.n.v. Theologische Universiteit Apeldoorn. Omdat de TUA een ANBI-instelling is, zijn uw giften aftrekbaar voor de belasting. Ik eindig met de oproep: wie de schoen past trekke hem aan!

Ir. W.J.A. Hanekamp, voorzitter college van bestuur

STUDENTENLEVEN

De 115e verjaardag van PFSAR

Het was 9 december 2019 alweer 115 jaar geleden dat onze theologische studentenvereniging PFSAR (spreek uit: PeFSAR), onze zeer geliefde Oude Dame, het levenslicht aanschouwde. Volgens goed gebruik vierden we op de woensdag en donderdag van die week de Dies Natalis Corporis. Aan gezien dit het 23e lustrum was, werd er groots uitgepakt onder het thema Ornatum Coronis Laureis: getooid met lauwerkransen.

Op woensdag werd een heuse Israëlitische volksdans aangeleerd op de Areopagus, onze studentenzolder, waarna een externe receptie gehouden werd voor bevriende corpora.

In de avond begon de Buitengewone Plenaire Vergadering waarin Wilken Veen een lezing hield over 'Bonhoeffer en de kerk'. Op donderdagmiddag werd deze vergadering hervat onder het genot van een glas cham-

pagne. Na de felicitatieronde in de mensa, waarin iedereen elkaar feliciteerde met de verjaardag van de Oude Dame, klommen wij op naar de Areopagus om op de gevoelige plaat te worden vastgelegd. Na het maken van de foto's hebben we genoten van een heerlijk driegangendiner in een restaurant in de Apeldoornse binnenstad. Tijdens het diner werden tafelredes gehouden en werd er afscheid genomen van een zestal amicae amique. Daarna werd de Areopagus weer beklommen, waar de amicitia tot in de vroege uurtjes rijkelijk bloeide.

Al voor het 115e jaar mochten we als corps God danken voor wat Hij ons gegeven heeft. Zoals ons Carmen Corporis in de laatste regel hoopvol zingt: Te corpus ornet Deus coronis laureis: God tooie u, Corps, met lauwerkransen! In deze overtuiging, dat God met ons was in het verleden en

dat Hij met ons is in het heden, mogen we uitzien naar wat voorligt. Dat is voor velen van ons hetgeen verankerd ligt in de naam van ons Corps: Per Fidem Studiumque Ad Rostra: door geloof en studie naar het spreekgestoelte.

Maria Grisnich, Assessor der DiesCie 2019

Huijgen, A., *Lezen en laten lezen: Gelovig omgaan met de Bijbel* (Utrecht: KokBoekencentrum, 2019). 240 p., ISBN 9789023958697, € 19,99.

Christelijk Nederland zindert van vragen rond de uitleg van de Bijbel. Taal en wereld van de Bijbel lijken vaak niet aan te sluiten bij de vragen van onze tijd. 'Hermeneutiek' vormt dan het sleutelwoord om met een problematische en soms aanstootgevendende Bijbel om te gaan. Maar als die benadering zelf nu eens problematisch is? Inmiddels is de derde druk van dit boek verschenen.

Selderhuis, H.J. (red.), *Handboek Gereformeerd Kerkrecht* (Heerenveen: Groen, 2019). 544 p., ISBN 9789088972317, € 59,95.

Kerkrecht en kerkorde zijn voor kerken van essentieel belang. Dat geldt voor het functioneren van de kerk naar binnen toe als geloofsgemeenschap, maar ook voor het functioneren van de kerk als onderdeel van de samenleving. Dit handboek beschrijft de geschiedenis, de theorie en de praktijk van het gereformeerde kerkrecht, waarbij de actuele situatie van de kerk nadrukkelijk aan de orde komt. Het boek gaat in op de beginselen van de kerkordes die functioneren/van kracht zijn in de verschillende kerken die uit de Reformatie zijn voortgekomen, en is daarmee breed bruikbaar. Het boek is gericht op allen die actief in de kerk werkzaam zijn en voor studenten die zich op hun kerkelijke taken voorbereiden.

Selderhuis, H.J. (red.), *Calvin verzameld* (Utrecht: KokBoekencentrum, 2019). Set van 2 delen, 1.312 p., ISBN 9789043530811, € 69,99.

Calvin verzameld bevat een selectie in twee delen uit het verzameld

werk van Johannes Calvin. Dat Jean Cauvin in Nederland al eeuwen Johannes Calvin heet, zegt alles over de enorme invloed die de reformator de eeuwen door heeft gehad op de Nederlandse kerk en cultuur. Al vroeg verschenen vertalingen van met name zijn *Institutie* en zijn commentaren, maar tegelijk bleven veel van zijn kleinere werken onvertaald. Daar brengt *Calvin verzameld* nu verandering in. Een team van Calvin-deskundigen onder redactie van Herman J. Selderhuis presenteert hier een veelheid van voor het eerst of opnieuw vertaalde teksten, voorzien van een beknopte inleiding op elke tekst. Calvin is meer dan 'de man van één boek' en hij is frisser, breder en actueler dan zijn portret doet vermoeden.

Huijgen, A., 'The Challenge of Heresy: Servetus, Stancaro, and Castellio', in: R. Ward Holder (ed.), *John Calvin in Context* (Cambridge: Cambridge UP, 2019), 258-266.

Waar christelijk geloof is, daar verschijnt ook ketterij. Na de scheuring met de kerk van Rome had het protestantisme geen centraal leergezag meer en de vraag wat 'ketterij' was, werd nog klemmender door allerlei interne discussies. Toch was er een brede consensus dat de grens tussen orthodoxie en ketterij werd gemarkeerd door de geloofsbelijdenis van Nicea. In dit artikel wordt onderzocht waarom Servetus zeker wel en Stancaro waarschijnlijk geen ketter genoemd moet worden.

Huijgen, A., 'Das "semen religionis" und die "pietas" in Calvins Theologie und der "Anknüpfungspunkt" und die "Frömmigkeit" bei Schleiermacher', in: Anne Käfer, Constantin Plaul, Florian Priesemuth (ed.), *Der reformierte Schleiermacher: Prägungen und Potentiale seiner Theologie*, Schleiermacher Archiv 28 (Berlin: De Gruyter, 2019), 41-57.

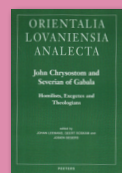
In deze publicatie worden diverse studies over de Duitse theoloog F.D.E. Schleiermacher samenge-

bracht, vanuit het perspectief van Schleiermacher als gereformeerd theoloog. Prof. Huijgen vergelijkt Schleiermachers gedachten over o.a. vroomheid met die van Calvin en noemt naast opvallende overeenkomsten ook fundamentele verschillen.

Muyncx, A. de, 'How the study of classical pedagogues can evoke and strengthen professional virtues', *International Journal of Education and Christianity* (23)3 2019, 1-15.

Hoe word je een betere leraar of een betere dominee als je klassieke bronteksten bestudeert? In dit artikel wordt verkend op welke manier dit gebeurt. Op grond van inzichten van psychologen, filosofen en literatuurwetenschappers wordt betoogd dat het belangrijk is dat de student zich niet alleen bezig houdt met de tekst. De zeggingskracht van een tekst wordt sterker als iemand zich kan identificeren met de auteur en kennis heeft van diens biografie. Het artikel is onderdeel van een groter project naar de impact van grote denkers op toekomstige leraren, maar is evenzeer van toepassing op andere beroepen.

Oosterhuis-den Otter, J.J., 'The Authorship of Four Pseudo-Chrysostomian Homilies on Job (CPG 4564, BHG 939d-g)', in: J. Leemans, G. Roskam & J. Segers (eds), *John Chrysostom and Severian of Gabala: Homilists, Exegetes and Theologians*, Orientalia Lovaniensia Analecta 282, Bibliothèque de Byzantion 20 (Leuven-Paris-Bristol: Peeters, 2019), 167-178.

Onder de Pseudo-Chrysostomica bevindt zich een viertal preken over Job (CPG 4564, BHG 939d-g). De eerste preek is een uitbundige lofredde op Job; de andere drie behoren tot een preken serie en werden gelezen gedurende de Stille Week. In het artikel wordt ingegaan op de kwestie van het auteurschap. In het eerste deel van het artikel wordt de hypothese van Sever Voicu bevestigd dat hoogstwaarschijnlijk Severianus

van Gabala de auteur is van de preken 2 t/m 4. Het tweede deel van het artikel behandelt de vraag of de eerste preek door dezelfde auteur is geschreven als de andere drie preken. Op deze vraag valt geen eenduidig antwoord te geven.

Steensma, D.J., 'Interpersonal Forgiveness as a Gospel Standard', *Unio cum Christo. International Journal of Reformed Theology and Life* 2/2019, 15-32.

Dit artikel is een Engelse vertaling van 'Intermenselijke vergeving. Maatstaf en richtsnoer voor samenleven in het licht van het evangelie', dat in maart 2019 in Theologia Reformata is verschenen. Daarin komt een aantal vragen aan de orde met betrekking tot vergeving. Een vraag is bijvoorbeeld hoe vaak een naaste moet worden vergeven. Is dan éerst berouw noodzakelijk? En wat als er geen berouw is? Kan ook vergeving worden geschonken aan iemand die een ánder kwaad heeft gedaan? Wanneer is daadwerkelijk vergeving tot stand gekomen?

Steensma, D.J., 'Brain Death and the Dutch Organ Donation Law', in: *Linacre Quarterly*, op 6 januari 2020 online gepubliceerd.

De Nederlandse wet noemt een patiënt die hersendood is verklaard een stoffelijk overblijfsel. Internationaal gezien is daarover echter veel discussie. Is de patiënt dan ook in biologische zin dood? Talrijke (cultuur)filosofen en medisch-ethici betwijfelen of er een isgelijktken kan worden gezet tussen hersendood en dood. In elk geval kan de Nederlandse overheid niet om deze discussie heen. Iedere burger moet weten waarover de discussie over hersendood – internationaal gezien – vandaag de dag gaat.

Rik Mager: 'Voor mijn werk aan de Bijbelschool in Rwanda is het belang van mijn studie aan de TUA moeilijk te overschatten'

Van 2000 tot 2005 studeerde hij aan de TUA. Nu leidt hij zelf predikanten op. En dat gebeurt niet naast de deur: Rik Mager (39) is hoofd van de Theologische School van Cyangugu, Rwanda.

'Na mijn theologiestudie werd ik als predikant verbonden aan de Protestantse Gemeente Zevenhoven en de Gereformeerde Kerk van Woerdense Verlaat (PKN). Vanaf 2017 hebben deze twee gemeenten mijn vrouw Caroline en mij via de GZB uitgezonden naar Rwanda. We werken nu binnen de Anglicaanse kerk van Cyangugu, waarin ik tevens bevestigd ben als predikant', vertelt ds. Mager.

Cyangugu is een gebied dat qua reisafstanden zo groot is als de provincie Utrecht, maar qua reistijd net zo groot als Nederland. Het ligt in het zuidwesten van Rwanda, op de grens met Congo en Burundi. In de afgelopen zeven jaar is de kerk in Cyangugu flink gegroeid van 15 naar 35 gemeenten. Rik: 'De meeste leiders van al die kerken hebben nauwelijks een opleiding gehad. Zij zijn vaak de eerste lokale bekeerlingen van een evangelist.' Daarom is hij twee jaar geleden, samen met zijn assistent Obadias,

de Theologische School van Cyangugu gestart, waarvan hij momenteel het hoofd is.

Ds. Mager vertelt er enthousiast over: 'Het doel is om voorgangers, evangelisten en kerkplanters in dit gebied theologisch te onderwijzen, zodat ze toegerust zijn voor hun werk in de gemeente. We keken in 2017 eerst bij

"certificaat in theologie", een graad voor mensen die alleen basisschool gedaan hebben en als vrijwilliger werkzaam zijn in de gemeente.'

In zijn lessen probeert ds. Mager de studenten vooral duidelijk te maken dat het belangrijk is om de Bijbel goed te lezen. Hij legt veel uit over de achtergrond en

Het klinkt misschien raar, maar ik zie het als mijn taak om de Bijbel te 'ontheligen'.

naburige kerken om te zien hoe zij theologische training aanpakten. Daarna ontwierpen we zelf een curriculum. We selecteerden een groep evangelisten en zijn op een dinsdag in maart 2018 begonnen met lesgeven. Ik geef zelf les in de vakken Oude Testament, Nieuwe Testament en Ketterijen. Vijf andere leraren nemen andere vakken voor hun rekening, zoals Kerkgeschiedenis, Dogmatiek, Ontwikkelingsstudies, Accountability, Pedagogiek, Pastoraat en Engels. De school biedt een

de geschiedenis van de Bijbel. 'De studenten hebben over het algemeen erg weinig Bijbelkennis. Mensen hebben geen idee wat de grote lijnen van de Schrift zijn. Regelmatig sta ik bij de kaart van het Bijbelse Israël om te laten zien waar allerlei steden, bergen en rivieren uit de Bijbel liggen. Het klinkt misschien raar, maar ik zie het als mijn taak om de Bijbel te "ontheligen". Voor veel mensen hier is de Bijbel weliswaar het Woord van God, maar tegelijk een ge-

sloten boek waar je niet te diep in graaft. Met Gods hulp probeer ik de Bijbel in het gewone leven te plaatsen. De lessen worden gegeven in de nationale taal van Rwanda, het Kinyarwanda. Dat was het eerste jaar wel moeilijk, maar nu gaat het beter, denk ik.

Voor het werk dat ik nu doe is het belang van mijn studie aan de TUA moeilijk te overschatten. Wie er onderzoek naar doet, zal ongetwijfeld "Apeldoornse invloeden" ontdekken in de manier waarop de Theologische School in Cyangugu georganiseerd is. Maar het is met name mijn lidmaatschap van studentenvereniging PFSAR en het bestuur van boekenvereniging De KreNT dat mij op een verrassende manier heeft voorbereid op mijn werk als gemeentepredikant en zendingswerker. Het heeft mij geholpen aan een flinke dosis zelfspot, relativiseringsvermogen en pragmatisch denken. Deze elementen zijn tamelijk essentieel op het zendingsveld. We hebben een rotsvast vertrouwen dat onze uitzending naar Rwanda deel is van Gods plan met de kerk daar en ons kleine aandeel daarin.

Paspoort

Naam:	Rik Mager
Woonplaats:	Cyangugu, Rwanda
Geboortedatum:	8 maart 1981
Burgerlijke staat:	getrouwd met Caroline Bok
Studietijd aan de TUA:	2000-2005
Beroep:	Gemeentepredikant en zendingswerker, hoofd van de Theologische School in Cyangugu
Volg Rik via Facebook:	Duizend heuvels vol vreugde. Of kijk op www.gzb.nl/duizendheuvelsvolvreugde

Het beste van de TUA in één master

Theologie die relevant is
voor je werk

Master Herbronning Gereformeerde Theologie

Deeltijd

Theologische Universiteit

Apeldoorn

- **Interdisciplinair:** interactie tussen de theologische disciplines en jouw beroepspraktijk
- **Toelating:** minimaal WO-bachelor nodig, vraag naar de voorwaarden
- **60 EC** in 2 of 4 jaar

- **Programma met keuzemodules**
 - Het hart van de gereformeerde theologie
 - Bijbellezen in de 21e eeuw
 - Christelijke wijsheid in praktijken van leiderschap
 - Vrijheid, recht en gerechtigheid

www.tua.nl